

גמרא בבא בתרא (ה, א) - השוכר חייב במזוזה לאחר ל' יום

רב דניאל שטיין

א. מרדכי (סימן תעז) - פירש רבינו ברוך בספר החכמה דמייירי דוקא דומיא דחמרת וגמלת העוברת ממקום למקום ונשתהה שם אבל אדם הבא לדור שם להשתקע שם הוי כקונה בית דירה שם דתנן ביה בהדיא הרי הוא כאנשי העיר מיד.

ב. נימוקי יוסף (שם) - מוכח בגמ' דאפילו לא ירד להשתקע אלא לגור כיון שעמד שם י"ב חדש הרי הוא כאנשי העיר לכל מסין ותשחורת ולפסי העיר ולכל ענינים כבני העיר ממש וכשלא עמד שם י"ב חדש אפילו ירד להשתקע לא הוי כאנשי העיר לכל מילי.

ג. שו"ת אגרות משה (ח"מ ח"א סימן מ) - ובדבר בני הישיבה הטוענים שבאו לשם לזמן קבוע שנתים ושלוש שנים, הנכון לע"ד דטענה גדולה היא דאף שבדר י"ב חדש הוא כאנשי העיר לפסי העיר כדאיתא בב"ב דף ח', ומסתבר דה"ה לכל צרכי העיר, ואף שבח"מ סימן קס"ג סעיף ב' הזכיר רק תיקון החומה ודלתות ושכר הפרשים והשומרים, מ"מ מסתבר שלא בא למעט בזה ביהכ"נ וס"ת שג"כ הזכיר בסעיף א', דמ"ש הא גם ביהכ"נ וס"ת הוא צורך הקהל וצורך עצמו כמו פסי העיר. אבל כיון שכתב הרמ"א שם ח"מ קס"ג/הוא רק בסתם אבל אם ידענו שרוצה לקבוע בעיר מיד הוי כאנשי העיר, מסתבר שהוא גם להיפוך אף בשהה יותר מיב"ח אם ידוע שהוא לא לקביעות אינו כאנשי העיר. ומה שאיתא ברמ"א שם ח"מ קס"ג/הוא דמהני דר יב"ח היינו שנתעכב שם שלא מחמת אונס אבל אם נתעכב מחמת אונס כגון שחלה וכדומה לזה לא, צריך לפרש שהוא בלא ידוע שתלינן ביב"ח שהוא לקביעות, שאם היה אונס לא תלינן עד שישאר אחר שיעבור האונס. אבל ביצוע אף בלא אונס אינו כבני העיר.

ד. גמרא עבודה זרה (כ, ב - כא, א) - אין משכירין להם בתים בארץ ישראל ואין צריך לומר שדות וכו', מאי אין צריך לומר שדות, אילימא משום דאית בה תרתי, חדא חניית קרקע, וחדא דקא מפקע לה ממעשר, אי הכי, בתים נמי איכא תרתי, חדא חניית קרקע, וחדא דקא מפקע לה ממזוזה, אמר רב מרשיא מזוזה חובת הדר הוא. [רש"י (שם) - ולא חובת הבית הלכך ליכא אפקעתא דכתיב ביתך דרך ביאתך אלמא למי שנכנס ויוצא לתוכה אזהר רחמנא].

ה. גמרא פסחים (ד, א) - בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק המשכיר בית לחבירו בארבעה עשר, על מי לבדוק, על המשכיר לבדוק דחמירא דידיה הוא, או דלמא על השוכר לבדוק דאיסורא ברשותיה קאי, תא שמע המשכיר בית לחבירו על השוכר לעשות לו מזוזה, התם, הא אמר רב מרשיא מזוזה חובת הדר היא. [רש"י (שם) - לפי שהיא משמרתו, וכתב ביתך ביאתך, נכנס ויוצא בה].

ו. גמרא מנחות (מד, א) - והשוכר בית בח"ל כל שלשים יום פטור מן המזוזה, מיכן ואילך חייב, אבל השוכר בית בא"י עושה מזוזה לאלתר, משום יישוב דא"י. [רש"י (שם) - והשוכר בית כו'. פטור שמא יחזור בו. משום יישוב א"י. דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפ"ל יוצא ממנו כדאמר בפ' השואל בב"מ (דף קב) הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזוזה אחרת ואפ"ל יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימצאנה מזומנת במזוזה ונמצאת א"י מיושבת]. [תוס' (שם) ד"ה טלית - אף על גב דבמזוזה חייב השוכר וכו' דלא מסתבר קרא למעוטי בית אחרים דכיון דלשימור עביד ל"ש מיהו כל ל' יום פטור דלאו בית דירה דידיה הוא וכו'. ומיהו י"ל דמזוזה נמי מדרבנן וכו'. והא דבעי בסוף השואל (ב"מ קא, ב) מזוזה על מי ופריך הא אמר רב מרשיא חובת הדר היא לאו לחיובי שוכר מייתי לה אלא ה"ק פשיטא שהמשכיר אינו חייב כיון שאינו דר שם וכן פ"ק דמסכת ע"ז (דף כא, א) דפריך בית נמי מפקע ליה ממזוזה ומשני חובת הדר היא פ"ל שאם ירצה לא ידור בו אלא ישתמש בו לתבן וקש ולא מיחייב].

ז. נימוקי יוסף (על הרא"ש הלכות מזוזה אות יז) - על השוכר לעשות מזוזה שהוא צריך שמירה כיון שהוא דר בתוכה, אע"ג שאם לא היה שכורה היה חייב המשכיר לעשות לה מזוזה מידי דהוה אבית התבן ובית העצים, אפ"ה כיון שהשוכר לא מצא בה מזוזה חייב לעשות לה מזוזה.

ח. גמרא מנחות (לג, א) - ריש גלותא בנא ביתא, אמר ליה לרב נחמן קבע לי מזוזה, א"ר נחמן תלי דשי ברישא. [רש"י (שם) - תלי דשי ברישא. העמיד הסיפא בבנין תחלה ואח"כ קבעינהו המזוזות דגמרינן מציצית דכתיב בה תעשה ולא מן העשוי ואי קבענא תחילה המזוזה בסיפא והדר הסיפא בבנין הוה ליה עשוי המזוזה קוד' שתבא לידי מצוה].

ט. מנחת חינוך (מצוה תכג) - ויש לחקור בשכר בית ותוך שלשים יום שפטור ממזוזה קבע בה מזוזה אם יוצא בה לאחר שלשים יום דאפשר הוי ליה תעשה ולא מן העשוי בפטור דאז היה פטור ואפשר כיון דהוא רק מחוסר זמן אינו מקרי מן העשוי.

י. פתחי תשובה (סימן רפו ס"ק יח) - ועיין בנ"צ שכתבתי דהא דפטור ממזוזה ל' יום היינו אף אם רוצה לדור בו כמה שנים אינו חייב לקבוע עד אחר ל' ודלא כדמשמע מסדור הגאון מליסא ז"ל.

יא. קובץ שיעורים (בבא בתרא אות מה) - ושיעור זה נמצא לענין מזוזה בשוכר בית, עד ל' יום פטור ממזוזה, ושם חקרו האחרונים בשוכר בית ליותר מל' יום אם חייב לאלתר במזוזה או שלא יתחייב רק לאחר ל', ובנמו"י כאן כתב, מדאמר סתמא דבפחות מותר ולא חלק בין אם ירד להשתקע או לגור ש"מ שאין תלוי בכונתו אלא אם גר שם, ולפי"ז נראה דכן הוא גם לענין מזוזה דאינו תלוי בכונתו להשתקע אלא אם דר שם ל' יום, אבל במרדכי כתב בשם ספר החכמה דהבא להשתקע הוי כקונה בית דירה וכו' שהקנין מוכיח שדעתו להשתקע, ולפי"ז אפשר דגם לענין ל' יום תלוי בדעתו, שאם בדעתו לשהות בעיר ל' יום הוא מיד מיושבי העיר, וה"ה למזוזה, [ויש לחלק].

יב. שו"ת אגרות משה (ח"א יו"ד סימן קעט) - מה ששאל ידידי אם לקבוע המזוזה תיכף או לחכות עד לאחר שלשים יום שיהיה מחוייב בבית שכורה ושאוהה. עיין בפ"ת יו"ד סי' רפ"ו ס"ק י"ז בשם אשל אברהם דרשאי להחמיר וגם לברך קודם ל' יום וכו' וכן נוהגין העולם בדירה ששוכרין לקביעות שאין מחכיין. ורק בדירות ששוכרין בקאנטרעס לימות הקיץ יש אולי לחכות משום דהתם הוא בעצם עראי אף אם חושב להשהות יותר מל' יום דעצם הדירה שם הוא עראי וכ"ז שיזדמן לו שיותר טוב לפניו לילך בחזרה לביתו הקבועה בעיר ילך משם. ובדירות אלו יודה גם הדה"ה שפטור קודם ל' אבל בדירה הידועה שהוא לקביעות יש להחמיר. ובעצם רשאי גם לברך אך אם ירצה לחכות עם הברכה עד לאחר שלשים אולי יותר עדיף. ואף שפטור לברך בהסיר המזוזה אדעתא דלחזור ולקבועה שמצד זה סובר הנחלת צבי שצריך לחכות. לע"ד אין שייך זה בלא בירך בשעת קביעותה שעדין לא נפטר מהברכה.

יג. גמרא עבודה זרה (טו, א) - מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי ושכירות מי קניא, והתנן אף במקום שאמרו להשכיר, לא לבית דירה אמרו, מפני שמכניס לתוכו עבודת כוכבים, ואי ס"ד שכירות קניא, האי כי קא מעייל לביתיה קא מעייל, שאני עבודת כוכבים דחמירא, דכתיב ולא תביא תועבה אל ביתך, מתקיף לה רב יצחק ברי' דרב משרשיא, ושכירות מי קניא, והא תנן ישראל ששכר פרה מכהן יאכילנה כרשיני תרומה, וכהן ששכר פרה מישראל, אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה, ואי ס"ד שכירות קניא, אמאי לא יאכילנה, פרה דידיה היא אלא ש"מ, שכירות לא קניא.

יד. תוס' עבודה זרה (כא, א) ד"ה אף - אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו וכו' - יש לפקפק על מה היו סומכים בני אדם למכור ולהשכיר בתים לעובדי כוכבים ואף לבית דירה ויש רוצים להביא ראיה להתיר וכו' שהעובדי כוכבים שבינינו אינם מכניסין לבתיהם עבודת כוכבים בקביעות אלא כשיש שם מת או שנוטה למות וגם אותה שעה אינן עובדין אותם מותר וכו' ורבינו חיים כהן היה וכו' נראה לו הטעם דבחוץ לארץ לא מיקרי ביתך אלא בארץ וקשו בה טובא וכו' מיהו נראה לר"י דהירושלמי שהביא רבינו חיים גמורה היא וכו' ולא מטעמיה דרבינו חיים אלא הטעם מפרש הר"ר אלחנן מפני כשאמרה תורה לא תביא תועבה אל ביתך איכא למימר לא אסור אלא בבית הישראל עצמו שהוא דר בתוכו בעודו דר בו ואפ"י בא"י כמו במזוזה שאינו חייב בה אלא בביתו בעודו דר בו אבל השוכר בית אף בא"י פטור מן המזוזה מן התורה ורבנן הוא דגזרו שלא להשכיר לעובד כוכבים מפני שמכניס לתוכו עבודת כוכבים והשתא דדוקא בתים העשויים לדירה אבל אינם עשויים לדירה לא גזרו ולכך התירו להשכיר ארוות ואוצרות וכיון דשכירות בית דירה אינו אסור אלא מדרבנן אף בארץ אם כן בחוצה לארץ הקלו.

טו. רמב"ם (עבודה זרה פרק ז הלכה א) - מצות עשה היא לאבד עבודת כוכבים ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות ונאמר כי אם כה תעשו להם וגו', ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו, אבל בחוץ לארץ אין אנו מצווין לרדוף אחריה אלא כל מקום שנכבש אותו נאבד כל עבודת כוכבים שבו, שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא, בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריה ואי אתה מצווה לרדוף אחריה בחוץ לארץ.

טז. רמב"ם (סנהדרין פרק א הלכה א) - מ"ע של תורה למנות שופטים ושוטרים בכל מדינה ומדינה בכל פלך ופלך שנאמר שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, שופטים אלו הדיינים הקבועים בבית דין, ובעלי דינים באים לפניהם, ושוטרים אלו בעלי מקל ורצועה והם עומדים לפני הדיינים המסבבין בשווקים וברחובות וכו', אין אנו חייבין להעמיד בתי דינים בכל פלך ופלך עיר ועיר אלא בא"י בלבד, אבל בחו"ל אינן חייבין להעמיד בית דין בכל פלך ופלך שנאמר תתן לך בכל שעריך, אשר ה' אלוקיך נתן לך לשבטך.

יז. רא"ש עבודה זרה (פרק א סימן כב) - תימה על מה שנהגו האידנא היתר להשכיר בתים לעובדי כוכבים ואף על פי שמכניס לתוכו עבודת כוכבים סמוך למיתתו וכו'. נהי דלדין שכירות לא קניא כיון שיד אומות תקיפה ובידיניהם שכירות ליומא כמכר ואף אם נפל ביתו של משכיר אינו יכול להוציאו הוי כמכר.